

DOI 10.36074/logos-08.07.2022.078

ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ МЕТАГРАМ, АНАГРАМ І ЛОГОГРИФІВ

ORCID ID: 0000-0003-4931-0803

Павловська Тетяна Сергіївна

канд. географ. наук, доцент кафедри фізичної географії
Волинський національний університет імені Лесі Українки

УКРАЇНА

Стрімкий науково-технічний прогрес, зростання інформатизації та мультизадачності в сучасному суспільстві об'єктивно зумовлюють динамічні зміни в усіх сферах життя, в тім числі й в українській шкільній освіті. Як засвідчує практика, застарілі форми уроку й методи його проведення нині себе не виправдовують. У теперішньому світі замало пам'ятати й відтворювати вивчене, більш важливо вміло користуватися інформацією, розвиваючи життєві компетентності, необхідні для успішної самореалізації в житті. Тому головними вимогами й завданнями модернізації освітньої програми в Новій українській школі є формування й розвиток критичної, упевненої й творчої особистості учня, який вміє висловлювати власну думку, аналізувати, думати, критично мислити, співпрацювати, вчитися впродовж усього свого життя. Розвинути подібні вміння в школярів допомагає гра, яка слугує своєрідною практикою для використання знань, отриманих на уроці й у позаурочний час [1]. Використання ігрових технологій в навчальному процесі сприяє самостійному пошуку знань учнями, кращому засвоєнню самотужки здобутої ними інформації, активізації всіх психічних процесів і функцій під час вирішення навчальних завдань. Пізнавальна гра допомагає створити атмосферу позитивних емоцій, відчути психоемоційний стан переможця, лідера навіть учням з найслабшими знаннями, оскільки ті можуть проявити в ігровій діяльності свої винахідливість, кмітливість, неповторність, індивідуальність. Це, своєю чергою, підвищує самооцінку, мотивацію до навчання, а, отже, й покращує його результативність.

Географія має широкі можливості для використання ігрових технологій в навчальному процесі і ЗЗСО, і ЗВО. До відомих ігрових форм проведення занять належать кросворди, чайнворди (кругові кросворди), сканворди, географічні загадки й задачі, ребуси тощо. Дуже поживає уроки та інші заняття з географії використання таких словесних головоломок як метаграм, анаграм й логогрифів.

Метаграма – це загадка, в якій у результаті заміни однієї букви іншою утворюється нове слово [2]. Наприклад, замінюючи букву *б* на *р* в слові Куба (країна) отримуємо річку Кура, у слові панда (бамбуковий ведмідь) замінюємо букву *п* на *б* й отримуємо море Банда, протоку Баші можна перетворити в курортний острів Балі, замінюючи літеру *ш* на *л*. Пропонуємо такі географічні загадки-метаграми:

1. Замініть одну букву в назві річки, на якій розміщений Рим, й отримаєте назву річки Західної Азії (Тибр – Тигр).

2. Якщо в назві священної для індусів річки замінити приголосну букву на голосну, то отримуємо африканську країну, відому раніше під назвою Золотий Берег (Ганг – Гана).

3. Якщо в назві острівної країни північної Атлантики замінити другу букву, то отримаємо країну-сусідку Великої Британії (Ісландія – Ірландія).

4. Якщо в назві крайнього західного мису Євразії змінити букву, то отримаємо одну з найбільших річок Європи, яка протікає в межах Швейцарії та Франції (Рока – Рона).

5. Країна Східної Африки без виходу до моря, яка перетвориться в ісламську країну Західної Африки при заміні першої літери (Замбія – Гамбія).

Для того, щоб скласти анаграму, треба знайти такі слова, які в результаті зворотного прочитання чи перестановки букв (складів), отримали б інший зміст [3; 4]. Наприклад, Куба (латиноамериканська країна) – Баку (столиця Азербайджану), булка (білий хліб) – Кабул (столиця Афганістану), сокіл (птаха) – Оскіл (річка в Україні, ліва притока Сіверського Дінця). Для прикладу пропонуємо такі географічні загадки-анаграми:

1. У назві найбільшого мегаполіса світу переставте букви так, щоб вийшло місто, де було підписано міжнародну угоду про обмеження викидів в атмосферне повітря (Токіо – Кіото).

2. Третє за чисельністю жителів місто Естонії перетворить в болгарське місто на чорноморському узбережжі, яке теж є третім в рейтингу за людністю в країні (Нарва – Варна).

3. Перетворить найвищу вершину Кавказького хребта на гірську систему, що обрамляє Іранське нагір'я (Ельбрус – Ельбурс).

4. Столицю Фіджі перетворить на море в Тихому океані (Сува – Саву).

5. Столицю південноамериканської країни перетворить на країну-сусідку найбільшої за площею держави в Африці (Ліма – Малі).

Логогрифами називають слова-загадки, які змінюють своє значення при відніманні чи додаванні букв [2]. Наприклад Абу (гора в Індії) – Кабул (столиця Афганістану), куб (об'ємна геометрична фігура) – Куба (країна). Для зразка пропонуємо такі географічні загадки-логогрифи:

1. Якщо до найбільшого озера Туреччини додати перший склад, то отримаємо найбільше озеро Вірменії (Ван – Севан).

2. Якщо від назви найбільш багатолюдної африканської країни відняти останні дві літери, то отримаємо сусідню країну (Нігерія – Нігер).

3. Якщо від африканської країни з екваторіальним кліматом відняти останній склад, то вийде французьке місто – центр історичного регіону Нормандія (Руанда – Руан).

4. Якщо від назви країни Східної Африки відняти перший склад, то вийде країна Західної Африки (Сомалі – Малі).

5. Якщо до основного населення нордичної країни додати попереду голосну літеру, то вийде столицю православної країни Південної Європи (фіні – Афіни).

Висновки. Запропоновані географічні загадки можуть бути корисними при вивченні учнями географії в 7-му, 10-му та 11-му класах на уроках та в позаурочний час (гурткова робота, самостійна робота) для закріплення знань із відповідних тематичних розділів (наприклад, „Рельєф Євразії”, „Води суходолу Євразії”, „Населення та держави Африки”, „Субрегіони Європи”, „Субрегіони Африки”, „Країни Америки” тощо) та засвоєння географічної номенклатури. Запропоновані метаграми, анаграми й логогрифи сприяють розвитку пам'яті, уважності, кмітливості, креативності, усвідомленню суті географічних термінів, понять та локації географічних об'єктів. У процесі гри в школярів виробляється

звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самотійно (або колективно, залежно від наперед визначених правил гри), розвивається жага до знань. Такі географічні головоломки також можуть бути одним із інструментів урізноманітнення завдань для успішної підготовки абітурієнтів до ЗНО з географії та студентів спеціальностей 106 „Географія”, 103 „Науки про Землю”, 014.07 „Середня освіта (Географія)” до поточного та підсумкового оцінювання з навчальних дисциплін (наприклад, „Загальне землезнавство”, „Гідрологія річок”, „Геоморфологія і палеогеографія”, „Фізична географія материків та океанів”, „Політична географія з основами геополітики” тощо).

Список використаних джерел:

- [1] Блудова Ю., & Ільїна О. (2020). Геймізація освітнього процесу в Новій українській школі. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, Том 1, № 27, с. 169–173.
- [2] Омельчук Н. М. (2018). Матеріали „Подвоєння букв. Метаграми, шаради, логогрифи”. *Всесвіта: національна освітня платформа*. Вилучено з: <https://vseosvita.ua/library/materiali-podvoenna-bukv-metagrami-saradi-logogrifi-39800.html>
- [3] Єрьоміна Т. І. (2021). Презентація „Анаграма”. *На Урок: освітній проєкт*. Вилучено з: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-anagrama-236519.html>
- [4] Пивошенко В. А. (2016). *Дидактичні ігри – умова успішного навчання на уроках географії*. Вінниця: ММК.